

O'ZBEK ADABIYOTIDA O'TKIR HOSHIMOV ASARLARINING O'RNI

Qoraboyeva Muxlisa Po'lat qizi

Termiz davlat universiteti

O'zbek filologiyasi fakulteti 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: O'tkir Hoshimov asarlarini badiiy adabiyotda tahlil qilish**Kalit so'zlar:** Nafosat tuyg'usi, samimiy kayfiyat, ma'naviy olami, ob-razlarning fazilatlari, inson ruhiyati.

O'zbekiston xalq yozuvchisi O'tkir Hoshimov noyob istedod sohibidir. U o'zining ajoyib maqolalari, hikoyalari, qissa va romanlari bilan o'zbek kitobxonlarning qalbidan joy olgan. O'tkir Hoshimov ilk ijodini ocherk yozishdan boshlagan. Talabalik yillarida "Po'lat chavandoz" nomli oche-rklar to'plami chop etildi. O'tkir Hoshimov bir qancha sermazmun hiko-ya yaratib, hikoya janrida barakali ijod qilgan. Uning "Muhabbat", "Urushning so'nggi qurboni", "Dehqonning bir kuni" kabi hikoyalari o'zbek hikoyachiligining rivojiga salmoqli hissa qo'shdi. "Dehqonning bir kuni" hikoyasida oddiy paxtakor oilaning bir kunlik hayoti tasvirlangan. "Urushning so'nggi qurboni" hikoyasida ona dardi, ham urush qiynoqlari, ham o'z davrining ijtimoiy holati aks ettirilgan. Yozuvchi inson ruhiyatiga, ma'naviyatiga bag'ishlangan asarlarni ham yaratdi. Bular "Dunyoning ishlari", "Bahor qaytmaydi" kabi qissalaridir.

Adib ilk qissalarini yaratishi bilan Abdulla Qahhor, Said Ahmaddek yozuvchilar e'tiboriga tushdi. O'tkir Hoshimov "Dunyoning ishlari" qissasi bilan kitobxonlarning qalbini larzaga keltirdi. Bu asar ona haqida, onalarning farzandi uchun bo'lgan cheksiz mehri tog'risidagi o'ziga xos qasidadir. Har bir kitobxon bu qissani o'qir ekan, o'z onasining qandaydir fazilatini topadi. Adib bu asarni nafaqat o'z onasi, balki butun dunyo onalariga bag'ishlaganini qissa muqaddimasida aytib o'tgan.

"Bahor qaytmaydi" qissasida esa inson qalbidagi nozik bir tuyg'u-muhabbat tuyg'usining qadriga yetmagan, do'sti orqali shon-shuhratga erishgandan so'ng esa do'stiga, yoriga xiyonat qilganligi uchun oxir oqibatda o'zining hayoti ham barbod bo'lgan qahramonning taqdiri yoritilgan. Adibning asari hayotiyli, soddaligi bilan e'tiborlidir. O'tkir Hoshimov insonning ma'naviy olamini, qalb kechinmalarini kuzatib asarlarida ham shu kayfiyatni aks ettirganini o'qib sezishimiz mumkin. Adibning tajribasi boyigan sari katta janrlarda ham qalam tebratdi. Yozuvchining ijodida "Nur borki soya bor", "Ikki eshik orasi", "Tushda kechgan umr-lar" kabi romanlari kitobsevarlar uchun alohida ahamiyatga ega bo'ldi. Yozuvchining "Nur borki, soya bor" romanida jamiyatning ijtimoiy hayotidagi illatlarni, turg'unlikning mohiyatini ochish asnosida davrning muhim ma'naviy-axloqiy masalalarini ko'tardi. Adibning bolalik davri urush yillarida kechgan. Urushning og'ir mashaqqatlarini ko'rganligi uchun o'zining hikoyalari, qissalari va romanlarida ochiq-oydin aks ettirib bergan. Shu jumladan "Ikki eshik orasi" romanida urush tufayli insoniyat boshiga tushgan azob-uqubatlar, chigal muammolar aks ettirilgan. Adib mu-rakkab taqdirlar misolida o'z xalqining tarixiy

qismatini mahorat bilan umumlashtirib bergan. Urush davrida xalqning og'ir hayotida kishilar bir-biriga yordam berib, bu sinovli kunlarda bir-biriga tirgak bo'lgan paytda, ayrim insonlar o'z manfaati uchun lavozimidan, mavqeyidan foydalanib, insonlarning, xalqimizning hayotiga og'ir kunlarni solganligini adib asarlarida ham aks ettirgan. Yozuvchi bu asari bilan qalamga olgan obrazlarning fazilatlarini - mardligi, matonati, vatanparvarligi va sabr-bardoshi bilan kitobxonlarga so'zlaydi. Romanda insonlarning taqdiri naqadar mu-kammal ekanligini ajoyib tarzda yoritib bergan. O'tkir Hoshimovning qalbida, hayotida og'ir jarohat qoldirgan urushni "Tushda kechgan umrlar" romanida ham bevosita aks ettirgan. Bu roman o'tgan asrda xalqimiz bo'shiga tushgan fojialar, adalatsizliklar va buning oqibatida toptalgan taq-dirlar haqida. Bu romanda garchi urush tugasa-da, uning qora ildizlari, ofatlari kishilarning hayotida ta'sirini ko'rsatmasdan qolmasligi yoritilgan.

O'tkir Hoshimov benavis so'z ustasi. Adibda nafosat tuyg'usi behad kuchli. U har bir asarlarida ijobiy qahramonlarni oliyanob xislatlarga ega, qalbi pok, nafis tuyg'ularga boy, o'ta ta'sirchan hissiyotli odamlar sifatida gavdalantiradi. Chinakam badiiy asar o'quvchi ruhiyatini yuksaltiradi. Asar qahramoni yig'lasa, qo'shilib yig'laydi, iztirob cheksa u ham iztirobga tushadi. Kitobxon asar qahramonlari bilan xayolan ham birga bo'ladi. O'tkir Hoshimov o'zi orzu qilganidek kitobxonlar uchun ana shunday asarlar yaratib bera oldi. Nazarimda, adibning asarlari kitobxonlar uchun birdek sevimlidir. Har safar kitobxonlar adibning asarlarini qayta-qatta o'qisa ham, birinchi marta o'qigandek taassurotda bo'ladi. O'tkir Hoshimov asarlarining ahamiyati o'zbek adabiyotida g'oyat muhimdir. Adibning asarlari tarbiyaviy ahamiyati bilan, o'z davrining ijtimoiy muammolarini yoritishi bilan qiymatlidir. Adibning asarlarida aks ettirilgan ma'naviy - axloqiy muammolar, g'oyalar bugungi kunimizda ham ahamiyatini yo'qotmagan. Yozuvchining asarlarida samimiy kayfiyat, haqiqat ufurib turadi. O'tkir Hoshimov o'z ijodini jamiyat ravnaqiga, xalqimiz ma'naviyatini yanada yuksaltirishga, odamlarning muammo, quvonch va dardlarini o'z asarlarida badiiy talqin qilib, yangi o'zbek adabiyoti, xususan, nasr taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shdi. Shuningdek, adibning maqolalari, hikoya, qissalaridan tortib romanlarida ijtimoiy mushohadalar, fojealar, qabohatlar haqida qalam tebratsa-da, nafosat tuyg'usi tark etmaydi, barcha lavhalarida samimiyat aks-sado berib turadi. O'tkir Hoshimovning asarlari nafaqat kitobxonlarning, balki tomoshabinlarning ham qalbidan joy oldi. Uning bir qancha asarlari ekranlashtirilgan. "To'ylar muborak", "Inson sadoqati", "Qatog'on", "Hazon bo'lgan bahor", "Vijdon dorisi" kabi drama va komediyalari respublika teatrlarida sahnaga qo'yildi, tomoshabinlar olqishiga sazovor bo'ldi. Adibning "To'ylar muborak" komediyasi ham telefilm sifatida, ham teatr sahnasi sifatida barcha tomoshabinlar uchun sevimlidir. Bu komediyada ko'ngilchanligi tufayli o'z to'yi kuni ko'p odamlarga yordam beraman deb, to'yiga zo'rg'a yetib keladigan kuyov haqida hikoya qilinadi. Garchi bu asar komediya bo'lsa ham, uning tub mazmuni insoniylik fazilatlarini, o'zbek xalqining urf-odatlarini namoyish qiladi. "Inson sadoqati", "Qatag'on" dramalari inson qalbi iztiroblari ifodasi, ehtiroslarga boyligi jihatidan adibning eng yaxshi qissa va romanlariga ohangdoshdir. Shuningdek, bunday zo'ravonliklar oldida bo'yin egmagan, kishan

kiymagan mardona shaxslar obrazi ham ozmi-ko'pmi yaratilgan. "Qatag'on" ayni shu mardonovor ruhi bilan e'tiborni tortadi. Biz qachon kitobni sevib o'qiyimiz ? Asarda qahramonlar bilan darddosh, baxtdosh bo'la olsakkina... O'tkir Hoshimov kitobxonlar uchun ana shunday sevib o'qiladigan asarlar yaratdi. Uning 60 ga yaqin kitoblari ikki million nusxadan ortiq chop etilib, nafaqat o'zbek kitobxonlari , balki chet tillariga tarjima qilinib , chet eldagi kitobxonlarning ham e'tiborini qozondi. Shuningdek, adibning asari eng o'qishli asar bo'lib, xalq orasida qo'lma-qo'l o'qiladi.O'tkir Hoshimovning ijodiy faoliyatida yaratilgan har bir asari milatning ma'naviyatini, inson ruhiyatini falsafiy mushohada asosida teran tahlil qilgan. Adibning asarlari kitobxonlar uchun ma'naviy meros sifatida umrboqiydir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'tkir Hoshimov "Nur borki,soya bor" romani. T.2016.288-bet.
2. U. Normatov maqolasi.
3. Tafakkur.net.sayti.